

Verena Lammer

Engel, Ei und Araber
homophone Begriffe Türkisch – Deutsch

Engel, ay, araba
Türkçe ve Almanca'da eş sesli kavramlar

ISBN 978-3-902577-29-0
SB-Nr. 145 934

Fotos: Frederike Hofmann und Verena Lammer

Druck: Prime Rate - Budapest

Engel, Ei und Araber (engel, ay, araba) homophone Begriffe Türkisch – Deutsch

Anregung für die vorliegende Begriffssammlung war das Buch „Sinan und Felix“ von Aygen-Sibel Çelik und Barbara Korthues (ISBN 978-3-219-11261-0), in welchem sprachenbedingte Missverständnisse zwischen Deutsch und Türkisch sprechenden Kindern thematisiert werden und eine kleine Auswahl von homophonen Begriffen vorgelegt wird.

Die Beschäftigung mit diesem Buch entwickelte innerhalb kurzer Zeit eine ungeheure Eigendynamik: Bilinguale SchülerInnen an der Schulambulanz des Wiener Zentrums für Sprachheilpädagogik (im Alter von 6 – 14 Jahren) sammelten – gemeinsam mit ihren Familien, muttersprachlichen LehrerInnen und mir eine große Anzahl gleich- oder ähnlich klingender Begriffe mit unterschiedlicher Bedeutung im Türkischen und Deutschen.

Bedeutsam für das Erstellen der Sammlung war keineswegs ein systematisches Suchen mit Hilfe von Wörterbüchern, sondern vielmehr freies Assoziieren, das Erinnern von Gesprächsanlässen, in denen es zu Missverständnissen oder lustigen Assoziationen aufgrund ähnlich klingender Begriffe kam, und die Diskussion von „Hürden“ beim Zweitspracherwerb.

Die Mutter eines Schülers erzählte mir beispielsweise, dass sie immer dann, wenn der Nachrichtensprecher Elmar Oberhauser im ORF zu sehen war, die Vorstellung eines Apfelgesichts hatte, weil sie seinen Vornamen Elmar mit dem gleich klingenden türkischen Begriff *elma* (Apfel) verknüpfte.

Bemerkenswert war, dass ausnahmslos alle SchülerInnen vom Thema begeistert waren, dass auch junge Kinder durchaus in der Lage waren, Sprache(n) zu reflektieren und unglaublichen Spaß mit der Materie hatten. Daher war es eine ganz „natürliche“ Erweiterung der Thematik, kreative/künstlerische Aspekte (Karikatur, Kabarett) aufzugreifen und Sprachenmix ganz bewusst einzusetzen.

Die Kinder fanden kreative Mix-Begriffe, wie z.B. *Ballkleid* (bal-Kleid=Honig-Kleid), *Zahnpasta* (Zahn-Torte) oder *Weihnachtsengel* (Weihnachtsengel = Weihnachts-Hindernis). Weiters verwendeten sie in vorliegenden Texten bewusst den entsprechenden Begriff aus der jeweils anderen Sprache z.B. *Kampf gegen die Armut* (armut=Birne) oder *das problematische Zusammenleben von biber und Mensch im Wiener Prater* (biber = Pfefferoni, Paprika), *arı Ball getiriyor* (die Biene bringt einen Ball/bal=Honig), *Fisch uymuyor* (der Fisch/fiş=Stecker passt nicht). Letztendlich wurden diese Ideen von den Kindern auch karikaturistisch und in Form von Bilderrätseln umgesetzt.

Neben den bereits erwähnten Möglichkeiten zum Einsatz des Materials im Unterricht (muttersprachlicher Unterricht, Deutsch als Zweitsprache/Fremdsprache, Kunst, sprachheilpädagogische Betreuung Türkisch/Deutsch sprechender Kinder...) kann die vorliegende Bildersammlung auch spielerisch verwendet werden:

Paare suchen
Memory

Die vorliegende Begriffssammlung stellt nur eine kleine Auswahl aller gefundenen Begriffe dar, da besonders abstrakte Begriffe kaum eindeutig fotografisch darstellbar sind. Auf phonetische Präzision wird hier bewusst verzichtet, Dialekte und Sprechen mit Akzent sind ausdrücklich erwünscht. Durch einen humoristischen Aspekt der Sprachenbegegnung sollen (nicht nur) linguistische Gemeinsamkeiten und Unterschiede aufgespürt und interkultureller Dialog angeregt werden.

In diesem Sinn wird auch auf die internationale Lautschrift (IPA) verzichtet, da bei Unsicherheiten bezüglich der Aussprache der Begriffe das Gespräch mit „Anderssprachigen“ gesucht werden soll.

Die kreative und lustvolle Auseinandersetzung mit Sprache(n) bildet die beste Voraussetzung für ein positives Selbstwertgefühl der Lernenden und damit die Basis für ungestörten Spracherwerb.

Verena Lammer, 2009

Engel, ay, araba (Engel, Ei und Araber) Türkçe ve Almanca'da eş sesli kavramlar

Bu derlemeyi hazırlama fikri, Aygen-Sibel Çelik ve Barbara Korthues'ün yazdıkları 'Sinan ve Felix' adlı kitapla doğdu. 'Sinan ve Felix', farklı ana dillerde büyüyen çocuklar arasında dilden kaynaklanan anlaşmazlıkları konu ederken, Almanca ve Türkçe'deki eş sesli sözcüklerden bir dizi örnek içermekte.

Öğrencilerimle bu kitabı okuyup tartıştığımız dönemde ilginç ve heyecan verici bir dinamik oluştu. Viyana Konuşma Bozuklukları Merkezi'ne devam eden, iki dile de hakim 6-14 yaş grubu öğrencileriyle birlikte Türkçe ve Almanca'daki eş ya da benzer sesli, ancak anlamları birbirinden tamamen farklı sözcükleri bulma çabasına giriştik. Heyecanımıza aileler ve ana dil öğretmenleri de katılınca listemiz uzadıkça uzadı.

Bu derlemenin temel özelliği, sistematik bir araştırma ve aramaya dayanmıyor olması. Sözlüklerde kelime aramaktansa, kulağa aynı gelen sözcükler nedeniyle yaşanan yanlış anlamaları, ilginç ve hatta komik durumların oluştuğu konuşmaları hatırlamak, düşünmek, bulmak yolunu seçtik. Sadece serbest çağrışım yoluyla da bir dolu eş veya benzer sesli kavram bulduk. Bir diğer kaynağımız ise, Almanca'yı öğrenirken çocukların yaşadıkları deneyimler, karşılaştıkları engeller oldu.

Bir öğrencimin annesinin aktardığı çağrışım bunlardan sadece bir örnek: ORF'in haber spikerlerinden Elmar Oberhauser'i televizyonda her gördüğünde, gözünün önüne elmadan bir yüz geldiğini, çünkü Elmar adının kendisine Türkçe'deki eş sesli 'elma' yı çağrıştırdığını anlattı bize.

Derlemeye katkıda bulunan gruptaki her öğrencinin konuya gösterdiği büyük ilgi ve heyecan dikkat çekici idi. Önemsediğimiz bir diğer gözlemimiz ise, yaşça küçük çocukların da pekala dil (diller) üzerine düşünüp, fikir yürütebildiklerini ve bunu yaparken de çok eğlendiklerini görmek oldu. Bu nedenle, konuyu yaratıcı / sanatsal (karikatür, kabare) öğeleriyle de el almak ve dilleri bilerek, isteyerek birbirleriyle harman etmek bir sonraki adımı oluşturdu.

Çocuklar, dili kullanmaktaki yaratıcılıklarını çeşitli biçimlerde ortaya koydular. Örneğin iki dilden kavramları birleştirerek yeni sözcükler ürettiler: Ballkleid/ gece elbisesi (bal-Kleid = bal-elbisesi), Zahnpasta/ diş macunu (Zahnpasta = diş pastası), Weihnachtsengel/ Noel meleği (Weihnachtsengel = Noel engeli) gibi. Ya da kurdukları cümlelerde bilinçli olarak diğer dilden sözcükler kullandılar: Kampf gegen die Armut (armut/Armut=yoksulluk, armutla mücadele/savaş), das problematische Zusammenleben von biber und Mensch im Wiener Prater (biber/Biber = kunduz; İnsanla biberin Praterdeki sorunlu birlikteliği), arı Ball getiriyor (Ball/bal = top), Fisch uymuyor (Fisch/fiş = balık).

Çocukların bu yaratıcılıkları, karikatür ve resimli bulmacalara dönüştürülerek görsel alana da aktarılmış oldu. Resimlerden oluşan elinizdeki derleme, ders materyali olarak (ana dil dersi, Almanca dil dersi, sanatsal faaliyetler, logopedik çalışma kapsamında v.b) kullanılacağı gibi, resimlerden oyun aracı olarak da yararlanılabileceğini düşünüyoruz.

Eşini bulmak Memory

Almanca ve Türkçe'de bulduğumuz eş veya benzer sesli kavramların sadece bir kısmını derlememize aldık. Resimle net olarak ifade edilmesi güç olan soyut kavramları bu derlemenin kapsamına almadık. Kavramların doğru ve tam telaffuzu ise bilinçli olarak çalışmanın dışında tutuldu. Çeşitli lehçe ve şive, aradığımız, zenginlik katan özelliklerdi. Dillerin buluşması / buluşturulması sürecinde mizahi bir yaklaşımın, diller arası (ve ötesi) benzerlik ve farkları bulup görmeyi kolaylaştırmasının yanısıra, kültürler arası dialoğa da katkıda bulunacağına inanıyoruz.

Bu nedenle, uluslararası fonetik (sesbilimsel) yazım (IPA) çalışmaya alınmamıştır. Herhangi bir sözcüğün tam ve doğru olarak nasıl söylendiğini öğrenmek için yapılmaması gereken doğrudan o 'diğer dili' bilenle iletişim kurup, o kişiyle konuşmak, ona sormak olmalıdır.

Dil(ler) ile kurulacak ilişkinin keyifli ve yaratıcılık içeren bir ilişki olması, dili yeni öğrenen kişinin özgüvenini güçlendirirken öğrenme sürecinin de engellere takılma-dan yürümesini sağlar.

Arsaluys Bayvertyan, Verena Lammer, 2009

